

A photograph of four children riding bicycles on a dirt path through a forest. The child in the foreground is wearing a green jacket and a red and white helmet. Other children in purple, blue, and pink jackets are visible in the background. The scene is bright and natural.

+ Nuchter en met Hoppe

Veurstellen veur ne samenleaving woar toekomst in zit

Oettreksel
Verkiezingspunten 2017-2021

ChristenUnie

+ Geef geloof een stem

Verkiezingspunten 2017-2021

Oettreksel

De ChristenUnie geet veur de toekomst: ne gezonde, greune ekonomie. Richtlienen veur et klimaat en energie woar a'j met veur den dag kommen könt. Good en toegankelijk onderwijs. Wiej wilt ne open samenleaving woarin alleman een hoekommen hef, ook wat wark angeet, en eerlike en holdboare pensioenen. Wiej wilt een land woar de kwaliteit van et water, de locht, beume en natuur veuroet geet. Wiej maakt ons hard veur geleufs-, meanings- en onderwijsvrieheid. Een land woar as iederene der bie heurt, ook leu dee zorg verlangt.

Ons verkiezingsprogramma hef ideeën en veurstellen um onze doelen te halen.

- 1. Verstarkt de samenleaving.**
- 2. Zorgt dat de oaverheid ook in de toekomst good met de senten umgeet.**
- 3. Maakt et belastingstelsel simpel, greun en oprecht.**
- 4. Bevordert vreade, vrieheid en zekerheid.**
- 5. Verskarpt richtlienen veur asiel, niejkommers en integrasie.**
- 6. Verstarkt de gezinnen.**
- 7. Weast zunig op ons onderwijsstelsel.**
- 8. Bekommert um de zorg.**
- 9. Zorgt veur wark en beholdt de sosjale zekerheid.**
- 10. Maakt de ekonomie klook, greun en gezond.**
- 11. Zekert en verbetert de leafulgeving.**
- 12. Maakt een niej ontwarp veur Europa.**
- 13. Helpt de wearld woar dat kan.**
- 14. Stekt geld in de landsstrekken.**

1. Verstarkt de samenleaving

De verskillende volker hier könt enkel in vreade samenleaven as wiej onze deelde weerden in et oge holdt. Dee weerden bint, meant wiej: menselike waardigheid, iederene is geliek, nöastenleefde, wat van mekaar können hebben, zorg veur de skepping en vrieheid van geleuf. Wiej stoat veur nen demokratiesen rechtsstoat woar as vrieheid en verantwoording bie mekaar heurt. Um de samenleaving te verstarken, doot wiej disse veurstellen:

+ Verstarkt de binding dee van de Grondwet oetgeet.

De Grondwet krig een veurwoord woarin de identiteit en dreagende weerden van onze samenleaving daleskreven wordt. Doarbie komt wiej met een Handvest veur de rechten en plichten van alle inwonners. Bie in artikel 1 van de Grondwet kump et verbod op verskil maken op leu met ne belemmering of op seksuele richting. Ook legt wiej et recht op leaven vaste. Der keump een Grondwetsgericht wat wetten langs de Grondwet legt. De Nederlandse en Freeske sproaken en gebarentaal kriegt ne stee in de grondwet.

+ Voort moatskappeliken dienstplicht in.

Den dienstplicht van 6 moand is vriej op te nemmen tusken et 18de en 28ste leavensjoar. Doarmet kriegt leu geveul veur umgang met anderen, methelpen in de samenleaving en kloarstoan as et mut. Met et geld dat leu hieran oaverholdt, könt ze de studieskold avbetalen.

+ Loat börgers mear metproaten.

Börgers magt een metdenkend bestuur vormen as et geet um gebouwen of grond met een deeld doel. Wiej wilt ons land politiek steviger maken. As een kabinet der tuskentieds achterhen geet, mut der gauw zonder verkiezingen een niej kabinet stoan. Den kiesdorpel veur partiejn wilt wiej der achterhen hebben, umdat et publiek domein der veur iederene mut wean. Verskeidenheid van gedachtes mag heurd worden.

2. Zorgt dat de oaverheid ook in de toekomst good met de senten umgeet

Et hef mangs heel wat möaite kost um de sentenverdeling van de oaverheid op de riege te kriegen. Um dit veur de toekomst te zekeren, doot wiej de volgende veurstellen:

- ⊕ **Holdt vaste an bestoande begrotingsregels.**
- ⊕ **Leert van et verleden.**
Loat der gin nije kredietbubbels mear kommen, goat weerum noar normale rentes.

3. Maakt et belastingstelsel simpel, greun en oprecht

Wiej wilt een nij belastingstelsel wat rekkening höld met wat leu te besteden hebt. Hierveur hebt wiej de disse ideeën:

- ⊕ **Umdale met belasting op wark.**
Twee tarieven komt der: een begintarief van 35 persent veur inkommens tot € 70.000 en een tarief van 49 persent veur allens doarboaven. Alle avtrekpöste könt avtrökken worden veur et begintarief. Inkommens oet vermogen en inkommen oet wark wordt op dezelfde wieze anpakt.
- ⊕ **Stelt gezinnen met et leegste inkommen en kinder tusken 0 en 5 joar vrie van belasting.**
- ⊕ **Doot der et verskil tusken belasting en premies veur volksverzekeringen achterhen.**
- ⊕ **Maakt lonen dee boaven een ministersloon en bonussen oetkomt neet länger avtrekbaar van de winst.**
- ⊕ **Maakt schenkingen an gode doelen veur algemeen nut en sosjaal belang veur de belasting antrekkeliker.**

4. Bevordert vrede, vrieheid en zekerheid

In onzen demokratiesen rechtstoat stoat vrieheid en verantwoording nöast mekaar. Alleman mut liekweerdig met können kommen. Wiej biedt ruimte en beskarming veur minderheden.

⊕ **Beskarmt de vrieheid um te geleuven en um oaver te goan op een ander geleuf.**

Wiej bint tegen een verbod op besniedenis bie jongs en op ritueel slachten. Wiej wilt gin onvrieheid; gin geldhulpe an instituties van onvrieje landen, gin podium veur preadikers dee haat zeait en gin gezichtsavdekkende kleare in oaverheidsgebouwen, onderwies en et openboar vervoer. Wiej wilt gelieke umgangsvörme veur man- en vrouwleu dee veur de oaverheid en et onderwies warkt (zo as iemand de hande doon). Wiej steunt de beskarming van Jödse instellingen.

⊕ **Waakt oaver veiligheid**

De rechtsnoaleaving wörd starker as politie, et openboar ministerie en rechters genog middelen kriegt. Politie kump weer onder et Binnenlandsministerie. Wiej wilt mear buurtagenten: minstens 1000 meer. Wiej stekt geld in bettere skoling en lonen veur dee agenten.

⊕ **Komt op veur openlike gerechtigheid:**

- **Bestriedt terrorisme ook kort bie thoes.** Wiej zet in op leafboare, vealige buurten en et vrog opmarken van radikalisering. Buurtagenten, jeugdwarders, stroatcoaches en herintredingsbeambten loopt hier bie veurop.
- **Bestriedt (soft)drugs.**
- **Dreait de legalisatie van prostitutie terug.** Van prostitutie kan menskenhandel kommen. Wiej wilt een pooierverbod en de klanten strafboar stellen, neet de prostituee. De menskenhandel wörd met mear (man)kracht anpakt.
- **Beskarmt tegen seksueel vergriep en hoegeweld.** Der komt mear skoelhuze veur slachtoffers van eargeweld. Seksueel belastende foto's van anderen rondsturen wörd strafboar.
- **Beskarmt de (digale) egenruimte van de leu.** Der keump een expertizesentrum veur oetleg oaver big data en beskarming van egenruimte (privacy). De Autoriteit Persoonsgegevens zal kieken hoo de oaverheid met big data umspringt. De wetten rond egenruimte, deurzichtigheid van de oaverheid en archieven wordt anpast an den huidige digitalen tied.

5. Verskarpt richtlienen veur asiel, niejkommers en integrasie

De komst van asielzoekers, eure opvang en de biekkommende problemen met integreren drieft de spanning in Nederland en Europa op. Wiej holdt vaste an de weerden dee opnömmen bint in et Vluchtelingenverdrag en de verdragen veur de menskenrechten. Wiej wilt investeren in ontwikkelingssamenwarking en noodhulpe. Wiej wilt ne menskelike anpak van asielopvang en komt doarveur met de volgende veurstellen:

+ **Verbettert et asielbeleid.**

- **Verbettert opvang in de landsstrekke woar as de vluchtenden wegkomt.**
- **Komt met een Europees stelsel veur verdeling van vluchtelingen.**
- **Beoordeelt asielanvragen skarper.** Mear andacht veur bekeerlingen, slachtoffers van menskenhandel, en vrouwleu en deerns oet landen woar as vrouwleu onderdrukt wordt of risiko loopt op geslachtsverminking.
- **Verbettert den opvang van asielzoekers en weast dudelik oaver eure kansen um te meugen blieven.** Leu könt minder vake verhuzen binnen Nederland, zodat ze gauwer nen band met de umgeaving hebt en kinder op dezelfde skole bieft.
- **Zorgt veur dudelike regels oaver ne terugreize.** Wiej wilt ne samenwarking met andere Europese landen um verplichte terugreize der deur te kriegen. Oetproseederde boetenmarksen kriegt bed-bad-broodhulpe en sturing, zodat ze veuroet könt kieken. As iemand een joar an zien vertrek warkt hef, mer deur umstanden boeten zinnen macht umme neet terug kan noar et land woar as he wegkump, krig he ne verbliefsvergunning.

+ **Pakt integrasie onmiddelik an.**

Asielzoekers kriegt meteen sproaklessen en magt vriewilligerswark doon of argens hen stagelopen. Wiej vangt meteen an met oaverdracht van Nederlandse weerden. Wiej loat niejkommers ne trouwverkloaring onderskrieven woarin ze den rechtstoat en de weerden van geleufsvrieheid, liekweerdigheid en rechten veur minderheden erkent.

6. Verstarkt de hoesholdens

Kinder oet stabile hoesholdens kriegt ne stevige fundering veur et hele leaven. Um gezinnen mear ruimte te geaven veur et nemmen van egen besloeten, ook in et eavenwicht tusken zorg en wark, doot wiej onder mear disse veurstellen:

+ Geaft hoesholdens ruimte:

- **Länger verlof noa geboortes.** Wiej verlengt et zwangerskaps- en bevallingsverlof noar 20 wekken en et vaderskapsverlof noar 10 dagen.
- **Verheugt de kinderbieslag.** Veur alle kinder rekkent wiej etzelfde bedrag an kinderbieslag. Et kindgebundene budget veur tweede en volgende kinder mut heuger.
- **Maakt mantelzorgeregelingen roemer.** Der kump lössere verlofregeling veur mantelzorgers en een mantelzorgfonds woar as de warkgeaver extra kösten met verekkenen kan.

+ Verstark gezinnen.

Wiej wilt at olders goodwarkende hulpe kriegt, zo as olderskapslessen bie konsultasieburo's en woar neudig verholdingstherapie. Verholdingstherapie wörd betaald oet et basispakket van de zorgverzekering.

+ Geaft effektieve steun.

Skolen wordt bie jeugdhulpe biehaald. Neet deur zorgtaken bie onderwiezers te leggen, mer deur leu met verstand van eenvoudige zorg binnen skolen te halen, zodat kinder en olders gauw de neudige ondersteuning en hulpe kriegt. Der kump een landelik programma um kindermishandeling en verslaving tegen te goan. Der kump ook mear oetleg oaver digitale verzekering: bewust en veurzichtig umgoan met internet en sosjale media.

7. Weast zunig op ons onderwiesstelsel

Nederland hef stark onderwies. Olders könt kiezen veur onderwies wat anslot bie eure egene opvoeding en leavensoavertuging. De ChristenUnie steet prinsipoals veur vrieheid van onderwies:

- ⊕ **Biedt kinder lieke kansen.**
- ⊕ **Geaft skolen vertrouwen en zorgt veur ruste: minder regels en mear ruimte.**
- ⊕ **Holdt de keuzevrieheid in Nederland.**
Wiej verleegt de normen um ruimte te maken veur nije skolen en um skolen met ne starke identiteit lös te holden.
- ⊕ **Steunt onderwiesers en skoolleiders.**
Wiej wilt mear measters en leararen oet minderheidsgruppen op de legere skolen.
- ⊕ **Zorgt veur passend onderwies.**
Spesjaal onderwies mut eenvoudiger an geld kommen. Kinder met ne beparking of chroniese zeekte kriegt onderwies wat op eur toospitst is.
- ⊕ **Investeert in de verskillende onderwiesloagen:**
 - **Legere skolen en veurtzet onderwies:** wiej investeert in better onderwies veur strekken woar minder leu wont en ook an achterstandslearlingen en kinder van vluchtelingen. Kinder leart Nederlands, mer kriegt ook les in kultuur, weerden en börgerskap. Der kump ginne kleutertoets en ginnen skoolplicht töt 4 joar.
 - **Beroopsonderwies: der komt mear meester-learlingstees** en mear geld veur duurdere vmbo- en mbo-opleidingen dee van nut bint veur de arbeidsmarkt. Studenten kriegt strakkere begeleiding as dat neudig is. Wiej sloet een stageverbond um mbo-studenten mear stages te bieden.
 - **Heuger onderwies: et leenstelsel geet der achterhen.** De basisbeurze kump weer. De OV-kaarte holdt wiej der in. Wiej beskarmt geesteswetenskappen en kleine sproaken, helemoal as et de leste opleiding is. Wiej stelt ne moate an et lesgeld veur ne tweede studie.
 - **Onderzoek en wetenskap: der kump mear geld veur wereldwied leidend onderzoek met grote moatskappelijke oetwarking.** Wiej wilt internasjonale toponderzoekers anhalen en holden. Wiej wilt rekkenkundige studies en techniek anjagen deur de onderzoeksinfrastruktuur in et heuger onderwies te versterken en de umvang van de rekkenkundige en technische studies oetbreiden.

8. Bekommert um de zorg

De zorg mut toegankelijk en betaalbaar blieden. Wiej vindt saamheurigheid naar mekaar en toekomstige geslachten onn undig belangriek. De leste joaren is der nen hoop veranderd, woerbie gemeenten ne grote verantwoording kregen hebt. Dee richting is good, mer op wat punten mut biestuurd worden.

+ **Brengt zorg kort bie de leu.**

Gemeenten goat zorg inkopen naar pries én kwaliteit. Buurtzorgers en hoedokters bint de spil in et zorgnetwerk in de noaberschap. Wiej stekt geld in beskarmd wonen en in zorg veur leu met GGZ-problemen, deur 24/7 geesteszorg an hoed, inloophuze en time-out veurzieningen in de wieke te holden.

+ **Verbettert zorg veur ölderen.**

Beroepsverzorgers verdeent vertrouwen. Met klanten en mantelzorgers zeet zee et beste wat neudig is. Ölderen en eure nöasten holdt zelf zovöl meugelik in de hand wat der gebeurt. Zorg wat neet rechtstreeks onder zekenhoeszorg valt, kump onder de Zorgverzekeringwet. Der komt meer casemanagers dementie. Verzorgingshuze op et platteland wordt zovöl meugelik löshölden. Geld veur hospices en verzachtenden zorg kriegt een good oetdacht plan.

+ **Investeert veur leu met ne belemmering.**

Metdoon zol veur alleman gewoon mutten wean. Kinder met ne slimme belemmering mut in thoes opgröaien. Kinder met ne (verstandelike) beparking kriegt zovöl meugelik passend onderwies. Wiej maakt ne agenda veur de verbetering van de kwaliteit van de zorg veur handicaptten.

+ **Herstelt et eavenwicht tusken markt en mense.**

Wiej investeert in samenhangenden zorg en ne sterke eerste liene. De verhouding tusken zorgverzekerdens, zorgverleners, en verzekerden is skel. Doarum stelt wiej ne heugste umfang veur zorgverzekerdens vaste. Et antal polissen wörd terugsnöaid. Et verplichte egene risiko geet flink umdale. Spesjalisten goat in loondienst.

+ **Verstarkt zeggenschap in de zorg.**

Et persoonsgebonden budget krig vasten voet in alle zorgwetten en is toegankelijk, boegzaam en genog um passenden zorg met te kopen. Verzekerdens kriegt meer zeggenschap oaver et inkoopbeleid van de zorgverzekerdens. Pasjtenbonden bint belangriek veur oetwisseling tusken lotgenoten, mer goat ook helpen bie zelfzorg. Zorgverzekerdens zorgt at hier middelen too komt.

⊕ **Investeert in veurkómmen.**

Wiej wilt eerlike informasie op etiketten en ne wetenskappelijke regeling veur gezondere inhoud veur ettenswoar, dus gin hemelike sukers in voeding. Zorgverzekerdere en gemeenten warkt samen an veurkommen. Der kump een preventiefonds woar as verzekerdere ook veur inlegt. Et antal stees dee alkohol en tabak verkoopt, wordt flink indamd. Wiej ontmodigt en veurkomt et nemmen van softdrugs en partydrugs.

⊕ **Maakt tied veur ethiese zelfbeskouwing.**

De geneaskundige wetenskap breg völ goods, mer mut allens können wat meugelik is? Der kump een niej wettelik kader veur prekonsepsuele en prenatale screening en regelmoatige bezinning op technologiese ontwikkelingen. De abortusgrenze geet umdale, zeker noar heugstens 18 wekken. Zelfdoding is gin normaal geneaskundig handelen. Veurkommen mut worden dat leu eur leavensende as ennigsten oetweg zeet. Onbedoold zwangere vrouweleu kriegt bettere hulpe. Tienermodere kriegt hulpe met hoesvesting, geld, onderwies en opvoeding. Palliatieve zorg wörd verbeterd. Wiej bint tegen et aktief donorregistrasiestelsel, mer veur aktieven anjacht deur de oaverheid.

9. Zorgt veur wark en beholdt de sosjale zekerheid

Wiej zeet et leefste dat jongeleu gauwer vast wark hebt, dat warkeloze olders weer an et wark könt, dat jonge olders zelf kiest um wark en zorg samen te vogen en te verdelen. Um dit veur mekaar te kriegen, doot wiej onder mear de volgende veurstellen.

- ⊕ **Geaft leu mear zekerheid.**

Der kump ne verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering veur zzp'ers. De skeid tusken vast en flex wörd kleiner. Flexibele kontrakten wordt länger.

- ⊕ **Verleegt de lasten veur warkgeavers bie zeekte.**

Kleine warkgeavers hoeft neet twee, mer één joar loon deur te betalen an zeke krachten. De premiedeurbetaling van tien joar veur gröttere bedrieve wörd ook körter.

- ⊕ **Maakt wark lonender.**

De belasting op wark geet umdale um ruimte te maken veur banen.

- ⊕ **Maakt earlik wark veur iederene.**

Oldere krachten kriegt ook learrechten. Der komt gode regelingen veur mantelzorgers en boegzamere warktieden um zorg bie nöast wark te können doon. Diskriminasie op de arbeidsmarkt wörd tegengoan, onder mear deur naamloos sollisiteren meugelik te maken. Wiej geaft um den zundag as röstdag; leu mut nee können zeggen tegen zundagswark. Ondernemmers mut zik neet dwungen veulen um de zaak op zundag lös te doon.

- ⊕ **Biedt kansen veur leu met ne belemmering.**

De oaverheid nemp arbeidshandicaptien in vasten dienst. Et wörd antrekkeliker maakt um leu met ne warkbelemmering an te nemmen of diensten av te nemmen van bedrieve dee grotendeels warkt met leu met ne belemmering.

- ⊕ **Geaft leu met skolden nen niejen kans.**

Der kump een landsbreed programma veur skoldenhulpe, mét begeleiding en budgetbehear. Inkassoburo's wordt hard anpakt um misstanden op te lössen.

- ⊕ **Bouwt een saamheurig en holdboar pensioenstelsel.**

Wiej wilt een niej stelsel. Metdoon blif verplicht um met ons allen de kösten te können dreagen, mer deelnemers bouwt een egen pensioenpötjen op. Den oavergang noar et nije stelsel zal heanig verlopen.

10. Maakt de ekonomie klook, greun en gezond

De ekonomie dreait neet um gröai, mer um good leaven. In ne gezonde ekonomie dreait et um samenwerkende verholdingen, krig alleman nen kans en dreg iederene verantwoording. Warken en vriejen tied bint in eavenwicht, gröai is bestendig, skolden loopt neet oet de handen en de walvoart wörd earlik verdeeld. Um dat veur mekaar te kriegen, doot wiej de volgende veurstellen:

+ **Bevordert ondernemerskap.**

Ondernemers bint hard neudig um samen met de oaverheid de neudige oavergangen in onze wearld veur mekaar te kriegen (publiek-private samenwerking). Wiej modigt et mkb, verniejende industrie, jonge startende ondernemers, deurgröaiers en sosjaal ondernemers an. As veurbeeld deur ze nen kans te geaven bie anbestedingen veur de oaverheid. De regeldruk en lasten op wark goat umlege. Risiko's wordt minder op de warkgeaver avsköaven.

+ **Investeert in onderzoek en verniejing.**

Der kump ne goodwarkende verniejingsrichtliene, heufdzakelik richt op oetdagingen in de samenleaving, zo as ne kringekonomie, gode verdeling van ettenswoar en betaalboaren zorg. Der komt finansjele regelingen en leenmeugelikheden veur et mkb.

+ **Maakt veur de industrie een mearjoarig koersplan.**

+ **Helpt starters en deurgröaiers met richte startersregelingen.**

+ **Maakt van moatskappelik verantwoord ondernemen de moatslaf.**

Veur subsidieregelingen en handelsverbonden wörd keken noar rechten van et menske. Slachtoffers van vergriep tegen menskenrechten kriegt toegang töt et recht en skadeherstel. Bestendigheid van produkten en oetwarking op de samenleaving wordt noazeukbaar zichtbaar.

+ **Verstarkt et sosjaal onernemerskap.**

Sosjale ondernemingen kriegt nen egenen rechtsvorm en meer kans bie oaverheidsinkoop.

+ **Maakt banken dienstbaar an de samenleaving.**

Der komt nog strakkere kapitaaleisen an banken. Wiej wilt een toekomstbestendig spaarborgstelsel, waar as banken met een heuger risikoprofiel mear veur inlegt.

+ **Geaft boeren en tuunders oetzicht.**

Ettenswoar veur minder as kostpries verkopen wörd verböaden. Veur deervreandelike produkten wörd nen earliken pries betaald. Weidegang wörd anspoord, mer neet verplicht. Antibiotika mut minder broekt worden. Nieje bonden woarin boeren en tuunders mekaar de hande doot um grote inkopers baas te können kriegt alle ruimte. As et mut wordt de mededingingsregels anpast. De Autoriteit Consument en Markt wörd Autoriteit veur Menske, Milieu en Markt. Dissen kik neet enkel noar priesen veur konsumenten, mer ook veur den boer, bestendigheidszaken, verskeidenheid en kwaliteit van ettenswoar. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit krig meer te besteden um te letten op veilige ettenswoar.

- **Beïnvloedt et Europese Gemeenskappelike Landbouwbeleid.**

De produksie van ettenswoar in Europa wörd mear strekgebunden regeld, zodat wiej minder avhankelijk bint van soja-invoer en de last op et milieu umdale brengt. Wiej zet in op verniejing en landbouw wat klook met et klimaat umgeet. Nederland wil nog altied niks te doen hebben met trans-geneties modifiseerde gewassen dee veurbie soortgrenzen goat.

- **Doot wat an de ettensverspilling.**

Etten wat oaverblif geet noar de voedselbank. Onneudige holdbaarheidsdoatums goat der achterhen. Den 2-uursregel veur verske produkten geet noar 4 uur.

- ⊕ **Geaft viskerieje toekomst.**

Den anlandplicht (verplicht allen bievangst an wal brengen) verdwient. Dit is te duur en verspilt tevöl. Doerzame verniejings kriegt mear ruimte. Wiej steunt et Masterplan Duurzame Visserij zodat Nederland hiermet veurop blif lopen.

11. Zekert en verbetert de leefomgeving

Nederland hef de kans en verantwoording um veur ne bestendige toekomst te kiezen: leefbaar, greun en zuver. Wiej doot onder mear de volgende veurstellen:

+ **Stuurt an op ne bestendige kringekonomie.**

- **Maakt den energie-oaverstap binnen één geslacht.** Wiej investeert in skone energie en energiebesparing. Hoesholdens wordt zelfveurzienend. Wiej wilt ne Energiekommissaris en een Laandelik plan energie-oaverstap um dit woar te maken. Ontwikkelingslanden kriegt hulpe um zik veur te bereiden op slimme dreugte of oaverstreuminge.
- **Investeert in zuvere energie.** Wiej biedt investeringszekerheid veur zelf-opwekt elektrics, töt energieopslag veur hoesholdens good warkt. Wiej wilt mear windparken op de zee, avbouw van kollensentrales, neet mear kernsentrales der bie en gin CO2-opslag.
- **Mindert de gaswinning.** Gaswinning hef de leefbaarheid veur völ Grönnegers antast en veur ne bulte skade zorgt. Wiej wilt gauwen avbouw van gaswinning, onmiddellike versterking van huze oet de knippe van de NAM, onafhankelike skadeoordelen en roemhartige bieleggen veur de dupeerden. Grönnen geet veurop lopen met et broeken van verniejende energie en besparing.
- **Maakt an met de kringekonomie.** De regels veur bestendig inkopen deur de oaverheid wordt anskarpt. Der komt richtlienen um producten kloar te maken veur de kringekonomie. Bedrieve mut verplicht terugwinnen en recyclen.

+ **Maakt verkeer kloker, zuverder en zuniger.**

Weagen wordt better broekt deur et broeken van auto's te beprizen en ne kilometerheffing in te voren veur vrachtveurders. De topsnelheid geet weer umdale noar 120 kilometer in et uur. Wiej maakt mear fietssnelweagen en bettere veurzieningen veur fietsen. In de locht- en skeepvaart wörd CO2-bepriezing invoord.

+ **Verbetert openbaar vervoer.**

Reizetieden mut skarper, haltes mut vaker bereikt worden, verbindingen mear rechtstreeks, der mut mear leu met können en leu met ne belemmering mut makkeliker in en oet können.

+ **Ruumes mut met mear leefde inricht worden.**

Oaver inrichting van ruumes wordt zo meugelik lokaal beslötten. Wiej modigt bundeling en verdichting van versteadeliking en bedrievigheid en opniej broeken van gebouwen an. Vrieje landskappen dee oaverblijft, wordt beskarmd. Wiej investeert in vriejetiedsgebieden in en um de stad. Strecken woar as völle leu oet vorttrekt blijft leefbaar deur de ekonomie stelselmoatig te versterken en veurzieningen bereikbaar te holden.

⊕ **Maakt de huzemarkt gezond.**

Der komt mear huze bie, veural neet te dure huurhuze in de vrieje sektor. De huurdersheffing geet der achterhen. Kopen en huren wörd mear liek behandeld, um de kleuf tusken beide kleiner te maken. Starters op de huzemarkt hoeft ginne oaverdrachtsbelasting te betalen.

⊕ **Investeert in waterveiligheid en skeepvaart.**

Wiej investeert in stöadige oetvoring van et Deltaprogramma. Wiej verbetert de waterkwaliteit deur et bie de welle an te pakken. Wiej verbiedt moatregelen veur gewasbeskarming op stroaten en terreinen. Wiej investeert in sterke en zuvere binnervoart, heugere bruggen, bredere sluzen en depere kanalen.

⊕ **Maakt mear wark van natuurskut.**

Wiej holdt vaste an et Nationaal Natuurnetwerk en verbetert de Natura 2000-richtlienen. Nasjonale landskappen en parken wordt beskarmd. Jacht is belangriek um skade tegen te goan en soortantallen in eavenwicht te holden, mer et behear mut inzichtelik wean en volgens een plan verlopen.

⊕ **Beholdt et kulturele klimaat en arfgood.**

Wiej investeert 100 miljoen euro in et onderhoud en meugelike nije toepassingen van Rieksmonumenten, met biezunderen aandacht veur karkelik arfgood. Wiej zorgt dat kinder roem toegang kriegt tot kultuur en wiej jaagt ontwikkeling van talenten en ondernemerskap in kultuur an.

⊕ **Holdt et publieke umroopbestel in stand.**

Den publieken umroop löt de völvörmigheid van de samenleaving zeen. De umropen bint onafhankelijk en beslist zelf oaver de inhold en vorm van eure programma's. Et lokale en strekgebundene media-anbod blif liek.

12. Maakt een nij ontwarp veur Europa

Et Europese bouwvark is bouwd noar tekeningen oet de vieftiger joaren van verleden eeuw. Wiej wilt de EU kloarmaken veur 2050. Doarum doot wiej onder meer de volgende veurstellen:

- ⊕ **Goat weer terugge noar et anvankelike doel.**

De EU is sticht um vreade, zekerheid en walvoart op ons wearlddeel te beskarmen. Wiej wilt et recht op initiatief van de Europese Kommissie inparken. De betrökkenheid van nasjonale parlementen wörd vergroot deur eur de meugelikheid te geaven an de noodremme te trekken. Wiej bint terugholdend um Europa mear macht te geaven en bie den instap van nije lidstoaten. Oaver tooloating van Turkije proat wiej neet wieder.

- ⊕ **Maakt et asiel- en intrekvragestuk beheersbaar.**

Bie de boetengrenzen kump Europees toezicht. Hier wörd ook de eerste skeid in asielzoekers maakt. Leu dee met mensken handelt en smokkelt wordt hard anpakt. De kwaliteit van opvang in Italië en Griekenland wörd better. Lidstoaten dee völ leu opvangt, kriegt mear stut oet Europese struktuurfondsen.

- ⊕ **Holdt den euro, mer neet koste wat kost.**

Landen dee verdan de regels verslabakt wat an disse deelde munt verbonden bint, mut oet de eurostrekke. Wiej wilt gin Europees ekonomies bestuur, mer wal ne Europese toezichtholder dee de noaleaving van begrotingsregels in de gaten holdt. Ginnen Europesen Minister van Financiën, mer wal mear demokratiese sturing van de Eurogroep. De koppeling tusken de Europese Monetaire Unie en de EU wörd lösloaten. Der komt Europese avspraken oaver belasting veur bedrieve: winst maken of inkomsten kriegen is belasting betalen.

- ⊕ **Sloet handelsbonden veur bestendigen groei.**

Handelsbonden hebt ne sosjale, bestendige en wettelijke ondergrens. Dat geet neet op veur landbouw en produsenten van ettenswoar.

- ⊕ **Maakt Europese landbouwsubsidies greuner en simpeler.**

13. Helpt de wereld waar dat kan

Wiej wilt staatsbelangen en internationaal recht beskarmen. Wiej goat geweld en agressie tegen en holdt rekkening met de geestelike vrieheid en kulturele rechten van minderheden. Wiej bevordert noaleaving van verdragen en ne deurdachte toopassing van de earde. Wiej wilt de wereld helpen waar dat kan.

- ⊕ **Zorgt veur een geleufweerdige eenvörmige handelwieze veur menskenrechten.**

- ⊕ **Bevordert godsdienstvrieheid.**

Wiej zet ons in veur mensken dee vervolgd wordt um eur geleuf. Wiej wilt enkel handelen met landen waar leu vrie bint um te geleuven.

- ⊕ **Steunt rechtveerdige vreadesbesprekking in et Midden-Oosten.**

De veiligheid van Israël en de rechten van Palestienen verdient gerechtigheid. Doarum bint wiej veur rechtveerdige vreade en erkende grenzen, veur een mensweerdig bestoan veur inwonners van de Palestiense strekken en veur ekonomiese samenwerking waar beide partiejn wat an hebt. Wiej bint veur verzoeningsprojekten, mer tegen nen boycot van Israël.

- ⊕ **Plicht an et verleden en opdracht veur et veurliggende.**

Vanoet et verleden hebt wiej verplichtingen an Papoea's en Molukkers. Wiej goat de rechtsnoaleaving in et Karibies deel van et Koninkriek versterken. Dat geet ook op veur et klimaat veur investeringen en vestiging en et toerisme. De sosjale hulpe op Bonaire, Sunt Eustasius en Saba, openboare lieve van Nederland, wörd anstarkt. Wiej investeert in onderwies.

- ⊕ **Et geld wat noar ontwikkelingssamenwarking geet, wörd opheugd noar 0,7 percent van et BNP.**

Den oorzaak van volkertrek wörd anpakt deur grondbeginselen in ontwikkelingslanden te versterken, zo as stark recht, good etten en zuver drinkwater. De armste landen kriegt bie ons veurrang. Onze regels en handelstelsels magt neet noadelig wean veur ontwikkelingslanden. Wiej wilt earliken handel, een leafboar loon en earlike belastingen. Wiej goat belastingontduking tegen. Handelsbonden bint baseerd op bestendigheid, gröai veur iederene en wederkerigheid.

- ⊕ **Doot et leager mear senten.**

Wiej wilt ne kriegsmacht wat beskarmen, tuskenbeide kommen en bestendigen kan. Doarum verheugt wiej et budget veur et leager trapswies noar de NAVO-norm van 2 percent van et BNP. Wiej maakt geld vrie veur technologiese verniejing en veur cyberkennis en -middelen.

Mearjoarige avspraken oaver budget geaft dudelikheid oaver onze inzet en meugelikheden. De investeringen in et leager helpt et warkanbod in strekken woar stöadig minder leu wont.

⊕ **Warkt an vrede en eavenwicht in de wearld.**

Den Europesen anpak veur et boetenland en veiligheid wörd verstarakt. Wiej zeet leageringriepen as deel van een grötter plan um vrede en vastigheid in strekken te brengen.

⊕ **Zorgt veur soldoaten.**

Wiej wilt een good personeelsbeleid en gode zorg veur veteranen. Soldoaten hebt recht op geestelike verzorging, met et oge op (noa)zorg en as deel van eure ethiese en morele vörming.

14. Stekt geld in de landsstrekken

De regio's blijft stark en leafboar, sosjale verhoudingen blijft bestoan. Um dat veur mekaar te kriegen, doot wiej de volgende veurstellen:

⊕ **Verstarakt de strekgebundene ekonomie en et warkanbod.**

Steunt programma's veur verniejing en verdoerzaming van starke ekonomiese groepen. Zorgt veur snel internet in heel Nederland.

⊕ **Verbettert de toogang.**

Wiej stekt geld in lightrail en busbanen en gode verbindingen met et achterland. Wiej verbeteret de knooppunten Hooipolder en Barneveld. De anstoande tolheffing op de Blankenburgverbinding en de A14 Ernem-Zevender geet neet deur.

⊕ **Modigt binnervoart an.**

Wiej maakt bruggen heuger, sluzen breder en kanalen deper um et net van voarweagen steaviger te maken. De sluze bie Kornwerderzand pakt wiej as eerste an. Wiej maakt ne kortere weg noar Duutslan deur ne verbinding tusken et Twentekanaal en et Mittellandkanaal te maken.

⊕ **Maakt een Actieplan Spoor.**

Der komt körttere reizetieden tusken Noord-, Oost- en Zuud-Nederland en Randstad. Wiej wilt dat der mear leu ineens met könt en mear rechtstreekse verbindingen. Grensstrekken kriegt mear toogang. Veur dieseltreinen komt zovöl meugelik elektriese treinen. Wiej wilt avzonderlike gänge veur goderenvervoer um staden en dörpe vrie te holden.